

képpen ezért sem lehet megbocsátani. Ha megbocsátana mindent elrontana, Bébi sohasem ismételné meg: Nézd, kutyatejet isznak a lepkék!” (Kutyatejet isznak a lepkék) A Vadlegelő Csillag című novella egy olyan kapcsolatot állít elénk, hol már csak töredékeiben, redukálódott értékeiben van jelen a szerelem, azaz meghal, bár még meg sem született.

Monoszlói Dezső novellái ismert (irodalmi, képzőművészeti, zenei) művekre utalnak, alkotóikhoz, az általuk teremtett hősökhöz, illetve történelmi személyekhez kötődnek, ami nem véletlen, hiszen olyan tematikát (szerelem, boldogtalanság, beteljesületlenség) ragadnak meg, mely örök forrása a művészetnek, így az irodalmat is teljes mértékben áthatja. Csak a lényeg, a megoldásig nem vezetnek el, nem teszi meg ezt a zárónovella, A szerelem öt évszaka sem. A kérdések újabb kérdéseket vetnek fel: „Ez a szerelem? Csak ez a szerelem? Vagy van másmilyen is? Egyik vágy megöli-e a másikat? Vagy a vágyak egymás után születnek? Nem, a vágyak nem ölik meg egymást, csak a jelen idő eltakarja egyiket a másiktól. Később azonban csokorba fonhatók. Később? Mikor? Később, de ez már a szerelem ötödik évszaka. Ki mondja ezt? Az öreg flanelruhás a börtönön túlról, vagy a jövőbe kapaszkodó pillanat?” Mi a szerelem? Mindenesetre nem az, amiről a hentesnek kell mesélni: „Megragadtam a mellét, vagy a huncutkáját a kezem köré csavartam, s aztán egy-kettő, egy-kettő. . .”. A szerelem az – csak ennyit tudunk meg – ami Almavirág. Megérthetetlen és elmesélhetetlen. Ami mindig csak volt, amit keresünk, s ami mindig távol van.

BENCE Erika

VALLOMÁS AZ ÉLETRŐL

Nagy Olga: *Gyónás*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1991

Nagy Olga az egyetemes magyar néprajzkutatás jeles egyénisége rendhagyó könyvével a *Gyónással* meglepi olvasóit. Noha íróként kezdte pályafutását, tíznel is több irodalmi műve jelent meg (meséskönyvek, regények), az utóbbi évtizedekben a folklórral jegyezte el magát és gyűjteményei, tanulmányai e tudomány élvonalába emelték nevét. Legújabb könyvében a „meghalt férjnek” gyón életéről, hiszen mint önmagáról írja: „. . . mint befelé élő ember, nem szüntem meg magam vizsgálni, életemet mérlegre tenni, figyelni és jegyezni élményeimet, melyeket az élet sodrásában szereztem.”

A könyv megszületését egyfelől egy belső parancs – hogy szembe kell nézni a halállal –, teszi lehetővé, másfelől pedig férje halála, kivel közel ötven évet éltek együtt. A *Gyónás* tehát a túlvilágra küldött üzenet a közelmúltban elhunyt férjhez: a feleség gyón a házasság sorát átélte érzelmi hullámzásairól. Döbbenetes őszinteséggel tárja fel miként hat két ember egymásra, alkalmazkodva, lázadozva, néha külön utakat (új szerelmet is!) keresve, de mégis elválaszthatatlanul, hiszen mindketten érzik, tudják, hogy lehetetlen élniük egymás nélkül. Két igencsak különböző ember vívja a maga „héja nászát” a házasság öntötégelyében. Közös bennük a szellem: a tudás, a kultúra, az erkölcsi alapállás, az intellektuális érdeklődés, a rendíthetetlen tisztesség és a hűség a néphez, a nyelvhez. Közös a négy gyermek iránti szeretet, a létfeltételekért vívott napi harc. Különböző viszont a két ember vérmérsékletben, ambícióban, életvitelben. A férj álmódzó alkat, jobban szeret gondolkodni, mint cselekedni, beéri a természet és mű-

vészlet adta gyönyörűségeikkel. Így vall önmagáról: „Engem fáraszt a nagy céltudatosság. Nem érdekel az előmenetel, nincsenek terveim. Csak azt írom, és csak akkor, ha éppen kedvem van hozzá. És szeretek játszodozni, ezt értsd meg. Szépen élni ott is, ahol minden csúf körülöttem.” A feleség felidézve férje mondatait, így jellemzi: „Van, akinek azért kell élnie, hogy másokat figyelmeztessen: így is lehet: lihegés nélkül, önmagát megőrizve szépen élni. Ez te voltál!” Ő ezzel szemben csupa tűz, energia, aktivitás, céltudatosság. „Az én számomra a munka nem eszköz volt, hanem cél. . . maga a cél, a nagy erőfeszítések adnak értelmet a létnek. . . tőlem távol van a kispolgári kényelem, a rázós dolgoktól való félelem, önmagam kímélése, a gyávaság, a munkától való irtózás, a magasabb cél nélküli élet.” – vallja magáról Nagy Olga. Ez a másság az, ami a házasságot meghatározza és jogosan teszi fel a kérdést a gyónó: „Ki tanítja meg a fiatalokat, hogy csak ezután (a lakodalom után) következik a neheze, két világ, másféle múlttal, másféle ösökkkel, másfajta bekódolással, másfajta családi kultúrával összezárodik az otthon falai közé. . .” „Ki tanította meg azt, hogy egymás másságának elismerése és felismerése csak úgy viselhető el, ha tudjuk, hogy kivédhetetlen, úgyszólván sorsszerű. S ezt csak az a tudat enyhítheti, hogy minket is el kell tudni viselni a másoknak.” Sőt még érzékenyebb problémát érint a gyónó: érdemes-e szerelem nélkül együttélni valakivel? „Én nem voltam képmutató, jól tudod, és ettől is sokat szenvedtél. . . egyetlen igaz és szent dolognak azt tarthatom, hogy két ember úgy ajándékozta magát, ha igazán vágnak erre. Hogy a szerelem ocsmány és utálatos, ha nincs meg benne ez a közös, ugyanolyan hófokon való sóvárgás. Hogy csak az egyik fél vágya és sóvárgása nem jogcím – még akkor sem, ha erre egyszer megesküdték. . . –, hogy igényt tartson a másik testére, lelkére.”

Nagy Olga könyve sokat mondó fejezeteivel (Megidézlek, Csapda, Elidegenedés, Megbékélés, Epilógus), bölcs asszonyi megérzéseivel tanulságos olvasmány. A házasság külső eseményeiről nagyon keveset tudunk meg belőle, hiszen a lényeg az, ami a lélekben történik. Egy naplójegyzet, levéltöredék, lapszélre vetett gondolat, tanulmányrészlet csak indukáló szerepet kap (mint Proustnál a teasütemény íze), elindítanak egy lelki folyamatot, emléket, amit csak papírra kell vetni. S ez az íráskényszer eredményezte a gyónást, ami az író szerint talán a lélek kényszere, hogy megszabaduljon az ember a kínos emlékektől, hogy kimondja a kimondhatatlant, hogy megnevezze szorongásait és kételyeit. De vajon a gyónás végén felmentheti-e magát a feleség mindazért, amit tett, ahogyan érzett és ahogy a férj mellett állt közel fél évszázadig? A könyv elolvasásakor érezzük, hogy a gyónó teljes feloldozást nyert önmaga és az olvasó előtt is.

Nagy Olga gyönyörű könyve az önfeláldozó női lélek finom rezdüléseivel érzékelteti egy házasság kudarcait, buktatóit és erőt adó, megbékéltető szépségeit. Ha az ember egyáltalán elvállalja az életet, maradhat-e tiszta?! – teszi fel a kérdést az író nem csak önmagának.

A *Gyónás* őszinte, kiméletlen elemzés és a már megbékélt lélek ajánlása is egyben: „Neked ajánlom múltamat és még hátralevő napjaimat, melyben te voltál az első és utolsó. Az alfa és az ómega.”

SÁRVÁRI V. Zsuzsa